

V&VN standpunt

Samenwerken met informele
zorg

Inhoudsopgave

1	Informele zorg voegt waarde toe aan het leven	3
2	De rol van professionals is cliënt en systeem te ondersteunen in het zich samen redden	3
3	De rol van professionele zorg: substitutie is niet het doel	3

1 Informele zorg voegt waarde toe aan het leven

Mensen hebben mensen nodig, dat geldt zeker voor mensen met een mensen met een aandoening of kwetsbare ouderen. Een netwerk van mensen om je heen werkt steunend, helpt een gezondere leefwijze langer vol te houden, voorkomt eenzaamheid en wellicht zelfs depressiviteit. Een woord dat in dit verband wordt gebruikt is samenredzaamheid.

2 De rol van professionals is cliënt en systeem te ondersteunen in het zich samen redden

Verpleegkundigen en verzorgenden spelen een belangrijke rol in het ondersteunen van deze samenredzaamheid. V&VN ontwikkelde de Visie op zelfmanagementondersteuning, dit proces speelt zich niet alleen af in de relatie tussen cliënt en verpleegkundige of verzorgende. Ook de naaste is daarbij betrokken, het is essentieel om ook met hen samen te werken als gelijkwaardige partners, samen met cliënt en mantelzorger kijken naar de toekomst: hoe kan thuis wonen op de langere termijn mogelijk blijven, welke zorg is nodig om het systeem te ondersteunen daar waar het niet meer lukt en hoe kan een breder netwerk worden aangeboord binnen het al bestaande sociale netwerk of daarbuiten in de vorm van vrijwilligers?

Door de manier waarop de zorg lange tijd is georganiseerd, is de familie soms wat aan de kant komen te staan. Door teveel te willen oplossen, namen verpleegkundigen en verzorgenden de regie van cliënten soms teveel over. De focus lag vooral op de korte termijn: de draaglast van de mantelzorger en oplossingen daarvoor. De focus verschuift nu naar een meer coachende aanpak: het versterken van mogelijkheden zodat mensen zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen en daarmee langer het leven leiden dat ze wensen. De focus verschuift naar preventie.

In toenemende mate zijn voor het vormen van een krachtig netwerk ook elektronische en digitale ondersteunende middelen beschikbaar, zoals bijvoorbeeld social media achtige netwerksites die de communicatie tussen verschillende betrokkenen bij een cliënt vergemakkelijken. Verpleegkundigen en verzorgenden kennen deze en weten ze in te zetten.

In de intramuraal setting worden de cliënt en de familie ook ondersteund in hun kracht. Belangrijke vragen zijn daar: hoe had u dit (probleem) thuis opgelost? Waar lukt het niet en wat heeft u nodig om het samen te redden? In het werk van verpleegkundigen en verzorgenden staat kwaliteit van leven centraal en daarin zijn relaties met anderen van grote waarde.

3 De rol van professionele zorg: substitutie is niet het doel

Een groot misverstand is dat de aanleiding voor de aandacht voor informele zorg in het werk van verpleegkundigen en verzorgenden voortkomt uit de wens om informele zorgverleners zorg te laten overnemen van zorgprofessionals. Natuurlijk zijn er mantelzorgers die hun partner of familielid helpen bij de lichamelijke verzorging. Als cliënt en mantelzorger zich hier goed bij voelen, zal de verpleegkundige en verzorgende hen hierin ondersteunen met kennis en vaardigheden op maat om bijvoorbeeld veilige zorg te waarborgen. Verpleegkundigen en verzorgenden zullen hen hier echter nooit toe aanzetten. Substitutie is niet het doel.

De werkzaamheden van verpleegkundigen en verzorgenden zijn werkzaamheden die een beroepsopleiding vragen. De daar verworven kennis alsmede hun praktijkervaring stelt hen in staat risico's te signaleren en passende interventies toe te passen.

Een ander groot misverstand is dat verpleegkundige en verzorgenden pas in beeld komen als het netwerk uitgeput is. Professionele zorg is er juist op gericht om dit te voorkomen. Het gaat voortdurend om maatwerk, het voorkomen van erger, het aanboren van krachtbronnen, factoren die persoonlijk zijn en contextgebonden. Deze nieuwe rol stelt eisen aan met name de communicatieve vaardigheden van verpleegkundigen en verzorgenden en daarmee samenhangend de vaardigheden in het samenwerken: afstemmen, niet overnemen, meedenken.

Aanpak V&VN om verpleegkundigen en verzorgenden toe te rusten om goed samen te werken mantelzorgers en vrijwilligers (informele zorgers)

Agenda-setting, lobby

- V&VN pleit ervoor dat de voor het samenspel benodigde competenties worden opgenomen in de beroepsprofielen en andere relevante onderdelen van de professionele standaard. Dit kan gaan over de beroepsgroep als geheel, maar ook over onderdelen van de beroepsgroep zoals wijkverpleegkundigen, transferverpleegkundigen en verzorgenden.
- Belangrijk is dat tijdig geanticipeerd wordt op het versterken van de thuissituatie, ruim voor ontslag vanuit ziekenhuis of revalidatiecentrum moet al gekeken worden naar zorgbehoeftes van de cliënt en krachten en zwaktes in het netwerk, met name bij kwetsbare ouderen.
- V&VN pleit er bij branche- en zorgorganisaties voor beroepskrachten met passende randvoorwaarden te ondersteunen in de nieuwe werkwijze. Het gaat hierbij zowel om randvoorwaarden in het primaire proces (is er ruimte om het gesprek met de mantelzorgers te voeren?) als randvoorwaarden op het gebied van kwaliteit van de zorgverlening (is er ruimte om binnen teams uit te wisselen over dilemma's die het nieuwe werken oproept (bijvoorbeeld: waar ben je als professional verantwoordelijk voor en waar mag je het cliëntensysteem op aanspreken?).
- In zijn beleidsbrief *Versterken, verlichten en verbinden* aan de Tweede Kamer kondigde de staatssecretaris aan met vertegenwoordigers van branche-, beroeps- en belangenorganisaties een Toekomstagenda voor Informele zorg en Ondersteuning op te stellen. V&VN werkte daar aan mee. Op 15 september 2014 is de Toekomstagenda aangeboden aan de staatssecretaris. Punten die V&VN daarin onder andere aan de orde stelt:
 1. Begin in het ziekenhuis met aandacht voor versterken thuisfront.
 2. Zet informele zorg niet in om zorgtaken over te nemen.
 3. Rol van de wijkverpleegkundige is breder dan mantelzorgers doorverwijzen naar steunpunt mantelzorg.
 4. Geef verpleegkundigen en verzorgenden ruimte om het gesprek met mantelzorgers te voeren (randvoorwaarde).

5. Geef verpleegkundigen en verzorgenden ruimte om op de werkplek met elkaar te reflecteren over dilemma's die de nieuwe manier van werken oproept (randvoorwaarde).

Instrumenten

- V&VN besteedt in het Normenkader voor indiceren en organiseren van verpleging en verzorging in de eigen omgeving en in de richtlijnen aandacht aan het belang van het goed en tijdig in beeld hebben het sociale netwerk van de cliënt, en aan de samenwerking met de informele zorgverlener.
- V&VN verspreidt het door haar - met medewerkers uit de ouderenzorg – ontwikkelde Werkboek Samenredzaamheid. Het Werkboek bevat een Teamscan, waarin teams kunnen nagaan wat er nodig is om samen te werken met mantelzorgers, alsmede casusmateriaal bestemd voor reflectie en discussie om teams van zorgprofessionals te ondersteunen in de nieuwe manier van werken.
- Zorgleefplanwijzer.nl, website van V&VN, besteedt veel aandacht aan het samenwerken met mantelzorgers en vrijwilligers. Het zorgleefplan is in de ouderenzorg een centraal instrument bij het in kaart brengen van zorgvragen van cliënt en cliëntensysteem en mogelijkheden van het netwerk en tevens bij het komen tot afstemming en het maken van afspraken.